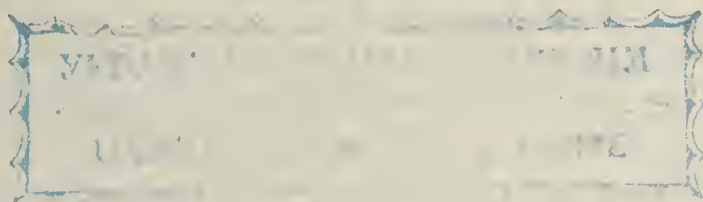

598 2

Бібльотека: „Новий Сьвіт” 10.

Мей Вуд Саймонс.

ЖІНКА І СОЦІАЛЬНЕ ПИТАНЄ.

З англійського переклав Д. Б.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Ціна 10 ц.

Монтреал, 1916.

Накладом Ів. Гниди. — З друкарні „Новий Сьвіт”.

NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

ЧИТАЙТЕ Й ШИРІТЬ ВИДАНЯ

БІБЛЮТЕКИ „НОВИЙ СЬВІТ”!

Ч. 1. Червоний Кобзар, (збірник найкрасших робітничих пісень і поезій)	ц. 10
Ч. 2. Е. Гуцайло: Кінець Сьвіта	10
Ч. 3. Наш Прометей. З нагоди сотих уродин Т. Шевченка. Збірка статей. З 5 образками.	10 10
Ч. 4. Червоний Кобзар, друга збірка найкрасших робітничих пісень і поезій (З 3 образками)	10
Ч. 5. Давид Едельштат — М. Подолянин: Амери- канський Робітник. Сценічна картина з амери- канського робітничого життя, в трох відслонах.	10 10
Ч. 6. Робітнича Читанка	15
Ч. 7. П. Ляфарг: Біблія Капіталіста	10
Ч. 8. І. Г.: Гори трупів і море крові та сліз	5
Ч. 9. ” Золото і нужда в Америці	5
Ч.10. Мей Вуд Саймонс: Жінка і соціяльне питане	10 10
Календар „Новий Сьвіт“ на рік 1915	15
Календар „Новий Сьвіт” на рік 1916.	25

* * *

Робітничий Календар на рік 1913.....	25
Гумористичний Календар на рік 1913.....	25
„Добра Новина” з 1913-4 р., поодинокі числа	10
Листи до писання: До Товариша, Родичів, знайо- мих і т. п., з віршами прикрашені цвітами (12)	35

Гроші і письма посилайте на адресу:

NOWYJ SWIT

Box 1051, Montreal, Que., Canada.

УКРАЇНА

Жінка і соціяльне питанє.

ВСТУП.

Нинішній рух соціялістичний означає не лишень зміну в промислі, але також у всіх тих річах, котрі мають своє коріня в економічних умовах — приміром мистецтво, вихованє, етика, політика та інші. Він означає не тільки революцію у стані робітника, але і цілковиту зміну для жінки: економічно, соціяльно, умово і морально. Важкий вплив соціялізму на стан жінки і вплив, який вона зробить на рух соціялістичний, були предметами, які доси стягали на себе тільки другорядну увагу.

Позаяк сучасне питанє соціяльне є політичним і позаяк жінка не має сили в політиці, тому і думано, що її вплив є за малим, щоби з ним треба було числити ся.

Се-ж і є поважним занедбанєм правди зі сторони соціялістів і значить, що сила в суспільстві, яку можна-б ужити до доброї ціли, з браку відповідного поведеня стаєть ся трудною до орудування, або, ще нім ми зрозуміли її, зістала переведеною на сторону нашої опозиції.

Жінка становить в суспільстві консервативну, назадницьку силу, а, посідаючи мало ініціјативи, може без труда пійти на руку протівників революційних змін. Сей факт узнають так загально, що

є правилом при поясненнях в науці порівнюючої соціології, що если в якимсь суспільстві по заведенню приватні власности і слідуючого відтак пониження жінки найдегь ся між жіноцтвом якийсь звичай, що не є загальним у сьому суспільстві, — то се вважаєть ся позіставним доказом, що сей звичай був колись загальним, а лишень тепер або колись заступлено його більше новітнім звичаєм.

Сьогодні бачимо образ того факту у великій кількості домових індустрій, як печене, пране, шите і інші, які роблять ся більше примітивно і марнотравно, ніж на се існуючі винаходи позволяли-би поза домом. Сей консерватизм, так як він існує сьогодні, є результатом довгих переодів обставин, які склали ся на се, що жінка стала слабою фізично, вузькозорою умово та безвладною політично.

В жадній країні капіталізм не вихіснував так широко економічної сили жінки, як в Америці. В жадній країні вона не займаєть ся в такім великім числі ремеслом, фабричним промислом, діловодством і професіями. До певного розміру вона заповняє промисл коштом чоловіків, особливо у промислах фабричних і механічних, та в ремеслі і транспортації. Сьогодні вона є не тільки чинником в індустрії, який треба брати в рахунок враз з іншими індустріяльними силами, але і рівночасно вона могутно впливає на суспільство через жите домашне. Занедбати сей великий і могучий гурт лиш тому, що він не має права голосованя — означає втрату сього, що дало-б ся ужити до багатой в наслідки пропаганди соціалістичной. Се означає дальше

що як колись настане соціалізм, то й тоді ще добра частина людности буде в назадницькій стані. Се буде завадою в осягненню досконалости в мистецтві, літературі і науці. Будуча суспільність не буде могла витворити ідеального родинного життя; низшість жінки спричинить дегенерацію раси. Тому то з ширшої точки погляду прийняте жінки в соціалістичний програм і пропаганду означає не тільки поступ самої жінки, але головно розвій цілої раси. Всякий соціяльний систем, що стремить до розвою людства, мусить жадати соціальної рівности всіх його членів, та не давати своєї молоді на виховане тим, що є соціально або умово низші.

Многі твердили, що пропаганда між жіноцтвом вимагає основно відмінних метод від тих, яких уживається зглядом робітників. Так само говорено до недавна, що праця поміж хліборобським населенем має бути відмінною від тої поміж мійським пролетаріатом, се показало ся мильним і тепер знаємо, що ті самі прінципи є добрими в обох случаях.

Так і з жінкою — треба представити її економічний стан, наслідки впливу капіталістичної індустрії на неї та зміни, які соціалізм зробив-би в її положеню.

I.

ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ.

В ціли повного зрозуміння нинішнього, економічного стану жінки нам треба вер-

нути ся в історії назад аж геть до часів передісторичних і переглянути побіжно зміни, які вона перейшла. У жінки в стані дикости треба нам шукати початків всякої індустрії. Вона перша збирала кору і ломаче, робила захіст для себе і своїх нащадків, будучи в сей спосіб архітектою і будівничим. Вона силувала шкіри звірят убитих на ловах, або ткала звірячі і рослинні волокна і одягала свою рідню. З глини формувала вона перші незугарні миски, покладаючи основи нашому гончарському промислови сьогодні. І здасть ся, що навіть бажане окрасити ті потрібні предмети походить від неї, а виробн Мексиканців і Перувійців з різних часів с ї доси мірлом артистичної краси в їх області. Вона зрушувала землю пикаралупою черепахи або заостреним паликом, сіяла зерно і так стала найдавнішим з хліборобів.

В тім стані суспільства жінка, спільна фізично, ходила з чоловіками на їх мандрівках і дбала про харч і одяг для себе і дітей. З постуном людського роду у варваризм вона менше товаришувала з чоловіком, але все таки старала ся багато про свій прожиток. Було і так, що вона була

головою патріархальної родини і від неї брали діти свої імена та по ній виводили свій родовід. У пізнійшій варваризмі життя ставало менше бурлацьким. Множили ся стада і отари. Коло них ходили чоловіки і вони також перейняли на себе хліборобство.

Наслідком тих нових обставин було се, що жінка знаходила більше матеріяльної підмоги у чоловіка. Її праця знаходила ся тепер у більшій частині в хаті і так варваризм зродив і поволи розвивав її економічну залежність яку цивілізація довела до повного розвою.

З заведенням приватної власності начальство в родині перейшло з матери на батька. Се було знаком першої, великої зміни для жінки. Тепер стала вона зовсім залежною від чоловіка, а, позбавлена руху на свіжій воді в полі, не могла вже довше дорівнювати йому фізично. Вона перестала брати діяльну участь в індустрії і роджене діти стало її головним заняттям. То-ж і почала перемагати гадка, що сесть її самотнім обов'язком супроти суспільства.

Морґен у своїм „Стариннім Суспільстві” каже про грецьку жінку: „В гоме-

ричних поемах являється повно доказів, що жінка мала дуже мало прав, до зохочування яких чоловіки були-б зобов'язані". Чесні жінки були сказані на цілковите відокремлення. Звертаючись відтак до римської родини, він каже: „Обставини жінки були більш сприяючі, але її залежність така сама”.

Лекі у своїй „Історії Європейської Моралі” вказує, що римська матрона здобула в однім часі політичну рівність, але втратила її скоро через економічну залежність. Жінки патриційської класи не знали тоді нічого про хосенну працю, а навіть вихованє дітей було ділом невольників. За пізнійшої римської імперії, коли то не було середньої класи, жінка занимала одно з двох становищ: або висїла при звироднілім панови, або була звичайною невольницею.

Історія середніх віків лишень припадково згадує про жінку. Був се час довгого відокремлення, яке зробило її слабою фізично і умово істотою, якою вона позістала до сьогодні.

Рік 1760 зазначує початок революції більшого значіння для людства, чим всі по-

біди королів і витязів. Для жінки ся зміна була велитенської ваги. Було се з народженням індустріальної революції, яку спричинив винахід парової машини, що почато вихіснювати економічну вартість жінки.

За старої домашньої системи звичайна хата була і фабрикою, в якій майстер і його челядники та хлопці, посідаючи власні струмента, ткали полотно і шили чоботи. В тій праці жінка помагала хиба в менших подробицях, як, приміром, фарбованє.

Для мужчини індустріальна революція не принесла цілковитої зміни. Ті домашні фабрики почали при кінці того періоду витворювати на ширшу скалю. Але для жінки, що витворювала тільки для домашньої потреби, зміна та була революційною. З круга родини вона вийшла у світ індустрії яко виробник для торговельної заміни.

До сего часу незграбні струмента були за тяжкі для ньої і брак фізичної сили тримав її здалека від соперництва робочого ринку. Нові машини з їх паровою силою вимагали лиш кермованя, а сього могли достарчити жінки так само добре, як і чоловіки. Так отже робоча сила одної жінки

за нової системи рівнала ся силі многих людей, що працювали після старих метод.

В такій то спосіб наше столітє перенесло залежність спорої часті жіноцтва від мужа або батько до працюдавця і зробило її проблему майже подібною до проблеми мужеського робітника.

В американських урядових справах маємо нагоду бачити сучасну чисельну силу жінки в індустрії; говорить ся в них, що пропорція жінок зайнятих у всіх ремеслах і фахах у відношеню до загального числа піднесла ся з $14\frac{1}{2}$ процент в 1870 році до $17\frac{1}{2}$ процент в 1890, а число чоловіків упало з 85 на 82 процент. У всіх інших занятях її число збільшило ся в рільництві, гірництві, риболовлі, бюровій службі, торгівлі, механічних і фабричних промислах, а зменшило ся тільки в домашній і особистій службі.

Бачимо, що сьогодні в Зл. Державах ледви чи є де індустрія, почавши від тяжкої фармерської праці на полудни або від консервних заводів на заході, аж до фабрик Нової Англії, щоби в ній не було жінок, так що тепер близько чотири мільйони, не вчисляючи в се жінок зайнятих домаш-

ньою працею, бере діяльну участь в промислі.

Однак саме число жінок зайнятих в індустрії ще не дає нам точного розуміння їх індустріального становища. Потреба ще познайомити ся з їх зарібком і станом організації, яка існує між ними.

Капіталізм, що бере багато своєї сили з великого гурту безробітних, які соперничають між собою на ринку праці втягнув ще й жінок у сю боротьбу і знайшов у ній цінний для себе чинник в тім згляді, що її мож примусити працювати за низшу платню від чоловіків.

Позаяк мінімальна платня означається з погляду на прожиток, що означає найменшу суму, за яку людина серед даних соціяльних обставин може вижити і множити ся, то працьодавці придержують ся правп'я, що ся сума мусить бути вищою для чоловіків, чим для жінок. В платні чоловіка має містити ся удержанс жінки і дитини. Жінка, — чи правда се, чи ні — вважається такою, що, не має нікого до удержування своєю працею і сама може вижити танше як чоловік, тому і поставлено її на рівні з найнижшим наємником.

В сій справі наглядним приміром є залізничні працьодавці. Жінкам, працюючим в бюрох, плачено без виїмки менше, чим чоловікам, що були перед ними. Тепер-же залізничні газди відправляють жінок а їх місця заповнюють чоловіками, що працюють за сю саму, або крихітку висшу платню, як жінки. Невдовзі побачимо, як вертати-муть жінки за ще низшу платню і знова відходити, аж поки не дійдуть до крайної границі прожитку, поза котрою існуванє стає неможливим.

Статистика показує, що в 781 випадках, де чоловіки і жінки працюють у тім самім занятю і з рівною справністю, чоловіки дістають висшу платню в 595, або в 76 процент випадках; жінки висшу платню в 129, або 16 процент, а тільки в 57 випадках, або 7 процент вони дістають таку саму платню за таку саму працю. Пересічна платня жінки в Зл. Державах є около 5 долярів тижнево, хоч є багато й таких, що дістають лишень доляра, або доляра і пів. А що з такої платні вижити годі, тому много жінок мусять вибирати між нуждою а проституцією.

Дальше, брак організації, або нахилу

до організації між робітничим жіноцтвом, являється жерелом безсилля. Вона є кепською юністкою. На неї склалися різні причини: її скрайний індивідуалізм, пересуд і скриване того, скільки заробляє. Та треба знати, що небогато жінок гадає позістати на завше в індустрії. Більшість з них сподівається зістати господинею у своїй хаті. Це їй пояснює в частині їх обоятність зглядом юній. Але перед усім треба запам'ятати, що дотеперішнє виховане жінки було таке, що всякі економічні рухи, робітничі юнії і політика не входили в обсяг її світогляду. Вона жила виключно серед домашніх обставин та й до тепер є ще короткозорою. Це є одна з перепон, які стрічають соціалізм в його праці серед жіноцтва; для многих з них є він чужою, новою наукою, повною незрозумілих слів і зворотів.

З промислового погляду проблема жінки і її розв'язка є такою самою, що й проблема мущини. Немає різноти в способах, якими капіталізм визискує чоловіків і жінок. В економічній боротьбі, робітник чи робітниця, однаково є триманий в безсплю і нужді малою платнею. В індустрії, пе-

ред машиною, капіталізм вважає жінок і чоловіків лиш творцями, людським додатком до кун сталі і заліза, якими кермують без згляду на пол.

Ті самі права про конкуренцію, надпродукцію і т. и. торкають і робітника, чи се чоловік, чи жінка. Як каже Джан А. Гобсон: "Полова ріжнота не є головним чинником в опреділюваню становища жінки в промислі. Машинерія не знає пола ані віку, але вибирає собі в мущині, жєнщині і дитині такий засіб праці, який є найтанший в порівнаню зі справністю самої машини."

Однак значна часть жіноцтва не є чинно занятою в промислі. Се є жінки робітників, які мусять для кусника хліба залежати від своїх чоловіків. Вони подвійно поневолені, будучи невольницями невольників.

Попри се є тисячі випадків, що капіталізм не дає тим жінкам спдіти дома та виховувати свої діти. Підчас як батько шукає за роботою, мати також продає свою робочу силу. Буває і таке, що батько не знайшовши праці сидить дома з дітьми, а мати і старші діти заробляють на хліб.

До недавна ще робітниць називано „дівчатами”, позаяк більшість з них зачинала працювати на 15. році, а пересічний вік усіх був нижче 23. років. У теперішню пору на кожних 100 жінок у робітничім світі 13 є матерями родин.

II.

ДЕЯКІ НАСЛІДКИ КАПІТАЛІЗМУ.

Стан здоров'я і домашні обставини серед яких живе жінщина, є в тісній злучці з цілим економічним положенням. Новітній промисл являєть ся тим велитенським Молохом, в якого пащу летить здоров'я і життя робітничої кляси. І не треба вертати ся до часів перших фабрик в Англії. Сучасне суспільство має свої власні катівні. Робота „від штуки”, переповнена фабрика, тая пральня, робітня скринок, фабрика тютюну, стяжок, ґузиків і безліч інших фабрик — всі вони тягнуть зиски з лихо плаченої жіночої праці. Довгі години, погані санітарні умовини, праця в парі з машиною, добувають з робітниць останню силу та руйнують їх фізично. Після уря-

дового справоздання, то в Зл. Державах кожда третя робітниця мешкає в хаті, яку зачислено між „дуже лихі“, а знов кожда десята працює в робітні, яку означено як „занедбана і нездорова“.

У звітах про „Робітниці у великих містах“ показано, що як підчас слідства розпитувано жінки про їх здоров'є, то на кождих 100, які зачинали роботу при добрім здоров'ю, 11 було тоді з надірваним здоров'єм. Хоч є всілякі причини недуг, однак надмірна праця у душних робітнях

мешканях є звичайною причиною недуги робітниці. Та се ще не освітлює цілого положення. Рік річно велике число робітниць мусить покидати роботу задля браку сил; вони животіють ще якийсь час та родять хоровиті діти, в яких буде ще менше сил і енергії, чим в їх батьків.

Ся справа є незвичайною важною для соціалізму. Будучі ряди пролетарської армії тратять через те свою силу до опору та боротьби з ворожими обставинами.

Хто живе серед робітничої класи по таких великих містах як Чікаго або Лондон, сей наглядно бачить, як неплідною є соціалістична пропаганда між тамошнім

пролетаріятom. А прецінь нинішнє покоління, що походить здебільш з селянської і маломіщанської класи, стоїть фізично о много висше від своїх дітий, що ростуть бліді і слабосилі.

Соціялісти інших країв зрозуміли сю небезпеку, яка криється у фізичному виродженню робітничої класи і знаючи, що бездушна і зневірена маса не є спосібною до боротьби за нові ідеї, вони пильно звертають свою увагу на молоде покоління. Всюди по містах, де соціялісти дістали власть у свої руки, вони дбають про се, щоби шкільні діти кормлено на кошт міста.

Дальшим доказом факту, що класа робітнича занепадає фізично, є щораз зменшуюча ся міра при поборі рекрутів до європейських армій. Сї армії, зложені переважно з людей робітничої класи, не можуть вже заповнити своїх рядів жовнірами після давної міри — великими і рослими.

На житє домашнє і родиннє капіталізм впливає пригноблюючого і руйнуючо. Возьмім, приміром, житє подругів. Загально вірять, що подружє основується на взаїмній любови чоловіка і жінки. На ділі, однак, люди женять ся звичайно з

економічних причин — для майна, для хліба. Дівчина, що тяжко працює у фабриці, бачить у замужі одинокий ратунок зі своєї неволі.

А зведені на таких основах подружжя не є трівкі і розпадають ся часто задля тих самих причин, задля яких з'єднали ся. Сьогодні в Чікаго число розводів рівняється п'ятій часті числа шлюбів.

Таким робом капіталізм викопав яму перед порогом родинного дому через те, що злучив двоє людей до спільного життя на бажанє жінки знайти собі матеріяльну поміч. Зі соціялістичного погляду се є лсгалізована проституція. Задля такої самої причини проститутка торгує що ночі своїм тілом, не знаючи ні любови, ні пошани.

Почавши на таких хитких підвалинах житє родинне, капіталізм добавляє ще інші річч, які стремлять до знищення сего життя. Чоловік часто покидає жінку і вона мусить іти назад до фабрики. Число нежонатих зростає до небувальних розмірів; у східних стейтах є так звані „бабські села”, а в гірничих округах на заході „місточка оленів”, себто самотних гірників.

В перелюднених дільницях великих

міст людські жилища перетворюють ся у робітні. Від вчасного ранку, аж до пізної ночі ціла родина працює „на штуки” за собачу платню.

І капіталізм, поставивши родину на економічній основі і зруйнувавши її промисловими відносинами, прорік, що для многих тисячів і се не має істнувати.

Молодий чоловік, заробляючи лиш кілька доларів тижнево, знає, що при такім зарібку йому нема чого думати про женячку. Недопущений до життя родинного, мусить входити у неправильні і дикі полові зносини. Під тим зглядом наша цивілізація стоїть низше від дикунів. Житє жовнірів по касарнях є того рода, що многі з них вертають домів неспосібні бути ні супругами, ні батьками.

Ще й в инший спосіб капіталізм руйнує родину. Він вигоняє батька з дому досьвіта, коли діти ще сплять; а як верне вечером домів, так їм пора знову іти спати і ніколи не мають нагоди прилянути ся рідному батькови і побавити ся з ним. І як можна звати таке житє родинним?

А тісні мешканя робітників нікому

так не допскуляють, як жєнщинам. Замкнені в одній або двох вузєньких кїмнатках, живуть наче ті зьвірі в клїтках, вїчно не задоволені і хорєвиті з браку сьвїжєго воздуха, руху і здоровї їди.

Жїнка робїтничї кляси не має нїколи нагоди придбати собі яку небудь осьвїту; навїть початковї школи не дадуть скїнчити їй злиднї, а женуть ще малою дитиною до фабрики на поталу капїталїстам. Вона нїколи не має часу прочитати яку книжку або часєпись; замужем, праця домашня навїть на спанє не лишає їй досить часу. Її думка затемнена і придавлена, тому ї не диво, що засади соцїалїзму є для неї не зрозумїлі і не цїкаві.

III.

ЗА СОЦІЯЛІЗМУ.

Тїльки в соцїалїзмі може жите родинне знайти для себе ратунок і очищенє.

Як кожний член суспїльства матиме нагїдність працювати серед здорових і приємних обставин, тоді нїхто не буде жени-ти ся задля кусника хлїба, але підставою подружя буде правдива любов і пошана.

Люди мати-муть спромогу пізнати взаїмно своє успособленє і характер, заки стануть жити як чоловік і жінка.

Домашня праця, яка тепер відбувається ще у середновічний спосіб, зістане скороченою і улегшеною многими науковими винаходами, до яких сьогодні мають приступ тільки багаті люди. Пранє і варенє при помочи машин і вишколених робітників піднесе на висшій степені здоровлє людей, а кооперація перенесе майже кожду домашню роботу до спільних публичних заводів і інституцій. Матери матимуть доволі часу на науку і забаву з дітьми, а, будучи самі сильні і здорові умово і фізично, виплекають і своє потомство на совершенних під кождим зглядом людей.

Працюючи для суспільства будьто через родженє і виховуванє нового покоління, будьто через звичайну працю в улїпшених і гарних робітнях, або через занятє ся штуками і науками, жєнщина за соціалїзму не буде залежати економїчно від мущини.

Однак без політичної волї економїчна рівність жєнщини є неможливою. Соціалїзм подасть їй повну свободу політичну.

Многі прихильники жіночого права го-

лосовання мають тільки неясні погляди в сій справі. У них на думці є лишень половина еманципація і вони не бачуть, що мужчина хоч і має вже право голосовання, однак його положення зовсім не є таке, як повинно бути, позаяк він не вміє вихіснувати сего права. Подібно і жінчина з політичними правами була-б так само поневолена, як-би не вжила тих прав до сотворення промислової революції, яка зараз подасть їй також і економічну волю.

Тільки соціалізм оцінює вповні вартість рівного права голосовання для обох полів. Він бачить, що майже половина суспільства, яка поки-що є політично безсилою і не освіченою, стане колись могутим і небезпечним чинником.

Агітація за рівним правом голосовання стрічає завзятий опір зі сторони капіталістів, які раді-б обмежити всяке право голосовання, балакаючи про масткові і просвітні кваліфікації і додаючи небезпеку у наданню рівних прав жінчинам.

Але жінчини, які зрозуміли, що брак політичної сили творить їх працю в соціалістичнім русі неуспішною, ужиють всіх сил в боротьбі о політичну рівність.

IV.

СОЦІАЛЬНЕ ПИТАНЄ.

Тепер пригляньмо ся соціальному питаню, яке сьогодні стоїть перед суспільством, розважмо його розв'язку і його відносини до женщин.

Історія записала рухи, які визволяли невільника від його пана, панщизняка від землі, записала боротьбу міщанства зі шляхтою о політичну рівність.

Соціальний рух, який відбувається в наших часах, є пролетарським рухом; се значить, що він є змаганням робітничої класи оснувати новий лад суспільний в користь сеї класи і в користь усього суспільства.

Дивлячись на суспільство, бачимо що воно є зложене з двох клас, з класи пануючої, якої існування залежить від існування сучасної промислової системи і яка стала сильною через загарбання у свої руки средств кінечних людям до життя. А друга класа є зложена з робітників, котрі не властують ні одним з тих великих средств продукції — машини, фабрики, кональні і т. и. — і в справах праці цілко-

вито залежні від властителів тих средств.

Сі два, робітник і працьодавець, ніколи не можуть прийти до єдності інтересів і ніколи не можуть настати між ними такі відносини, що були-б справедливими для виживуваної класи.

Сей рух є міжнародним і він усюди іде крок в крок за капіталізмом. Японія, де капіталістичний промисл зачав ся щойно перед кількома роками, і де ще й тепер „домашній промисл“ не зник зовсім, вже стоїть в борбі з робітничим питанням, а навіть недавно набуті колонії Зл. Держав на полудневім Океані відчувають вже тягар капіталістичного правління.

Сучасний класовий рух ширить ся на засадах свідомости. Джан Кейрнес сказав був, що „наспіс час у поступі соціального розвитку, що групи людей стануть свідомими свого суцільного істновання, а уліпшенє умовин сього істновання стане для них предметом свідомих і обдуманих змагань.“

Такий час вже настав в класі робітничій і вона у своїй класовій свідомости намагаєть ся звернути суспільство на шлях промислової еволюції. Робітники вірять,

що їхній рух є в гармонії з розвитком суспільства і що суспільний лад, до якого веде сей рух, є природним наслідком старого ладу.

Ідучи шляхом соціального поступу від початків 18-го століття, купецька система верховодила у міжнародних зносинах. Попри се дрібні промисловці заздрісно берегли своїх дотичних ремесел, що в економічній історії називається „домашною системою“.

Кінець того століття зазначився початком великих винаходів і повстанням фабрик, Рівнобіжно з тою зміною дрібні майстри-ремісники сходять на наємників а їх знаряди переходять в удосконаленій формі на власність фабрикантів.

Зі зростаючим і об'єднуючим ся промислом число зарібків побільшило ся до сеї степені, що вже в половині 19-го століття Кароль Маркс, видячи куда прямує соціальний розвиток, став накликати робітників до злуки. Послідні роки того століття були свідком докінчення і довершення розвитку сучасного ладу суспільного. Всякі корпорації, картелі, трости і загальний монополі ціхують послідну фазу злу-

ченого капіталу.

А біля того бачимо велику масу робітників, позбавлених усіх знарядів продукції і дістаючих за свою працю лиш незначну частину з того, що нею сотворили. Капіталісти тримають в своїх руках усе потрібне до витворювання конечних до життя річий і без їх позволення робітник не має приступу до нічого.

Більша часть плодів робітничої праці йде в руки малого числа дармоїдів-капіталістів, яким закони кожної країни на сьвіті признають право на посіданс всіх жерел людського майна і вони самовільно розпоряджують продукцією. І робітники починають вже розуміти, що як довго средства праці знаходять ся в руках класи, якої одинокою цілею є влизскуванс класи робітничої, так довго пролестаріят не бачити-ме правдивої волі. Тільки цілковита зміна соціальної системи виведе працюючий люд з насмної неволі.

До сеї ціли стремить сььогодні класово сьвідомий пролестар, уживаючи у боротьбі за свою волю таких средств і способів, які в даних обставинах є для нього доступні. І всьо є добре і відповідне, що в

якийнебудь спосіб помагас до повалення приватньої власности публичних ужитків до їхнього переносу на власність загальну.

Сеї великої зміни доконають робітники самі. В тій справі Кароль Маркс написав так: „Кляса робітнича мусить сама довершити свого визволення, яке означає класову боротьбу, що по стороні робітників ведеть ся не за класові привилеї і монополі, а за рівні права і обовязки і за знесенє панованя одної класи над другою.”

V.

СТАНОВИЩЕ ЖЕНЩИНИ в соціалістичнім русі.

Пізнавши суспільні відносини, жінка-робітниця бачить, що соціалістичний рух є для неї житевою справою. Вона бачить, що се є головнo економічний рух і що вона є економічним чинником як і мужчина і що пануюча кляса в погоні за зисками не розріжнює між людьми, а окрадує всіх зарівно.

І тільки в однім місци стрічаємо розумні змагання в ціли осягнення рівних прав для мушчин і жінок. Тим місцем є соціалістичний рух. Сей рух стремить до такого ладу, в яким існуванє клас на економічній основі було-б неможливе. Він не жадає спеціальних привилеїв для робітника, а лиш рівної

нагідности для всіх і сего, щоби кождий, хто може, працюю заробляв собі на прожиток. Навіть в Біблії сказано, що „хто не працює, не повинен їсти”.

Женщина має також свою ролю в тім пролетарськім русі. Однак будучи необразованою і не ознакненою зі справами суспільними, вона ще не відгравала своєї ролі як слід і не бере значнішої участі в соціалістичній пропаганді. По часті сей брак заінтересованя ся публичними справами є наслідком духового стану жіноцтва, сотвореного економічними обставинами.

Біологія учить, що первісно мати стояла на чолі родини, родючи і виховуючи молоде покоління. В тих часах вона зовсім не була низшою від мужчини, ні умово ні фізично. Доперва довгі віки домашнього нерухливого життя спричинили її теперішню низшість. Член, якого не уживається, слабне і вироджується. Жіночий ум був мало уживаний, а тільки чувства жінки мали нагоду себе об'являти і тому вона стала сотворінем ніжних почувань і зворушень.

Думка жінчини ніколи не сягала поза хату, родину і свояків. Дальші сусіди і громади не займали її думок і справи загальні були чужими для неї. Дійшло до того, що много жінок-робітниць не має найменшого поняття про існуванє соціальних питань.

Тому рух соціалістичний приготовлює всіх робітників до свідомої і інтелігентної участі в громадських ділах. Мірою поступу цивілізації не є культурність і образованє одної класи, або одного

пола, не є нею число і досконалість матеріяльних винаходів, але рівність, з якою сі річі є розділені між усе суспільство і приступ, який має до них кожда одиниця,

Тверджене, яке деколи чуємо, що економічне і політичне зрівнане жінщини з мужчиною мало-би відемний вплив на виконуване матерніх обовязків і є злишнім в суспільнім розвитку, не знаходить оправдання в очах розумних людей.

Також треба знати, що сама полова і політична еманципація не зділають жінщини свобідною. А що до економічної рівности, то вона не буде приступною для жінщин так довго, доки ціла робітнича кляса не скине з себе ярма економічної неволі. І в тій власне ціли робітники, прийшовши до зрозуміння своїх інтересів, організують ся в соціялістичнім русі. Є в них вже й досьвід, набутий десятками літ в борбі за права політичні і за кращі умовини, серед яких живуть і працюють.

Тому в соціялістичнім русі є одинока надія на визволене жінщин з подвійного ярма довгої неволі. В буржуазних організаціях суфражисток робітниця знаходить людей з ворожого собі табору зовсім так само, як робітник в старих політичних партіях; тільки одна соціялістична партія подає рівну справедливість всім людям і в сій партії окремі жіночі організації нігде не творять ся. Всі робітники, так мужчини, як і жінщини, стають разом в рядах соціалізму до спільної боротьби за економічну волю своєї кляси і за рівність та братерство для усього людства.

ВИЙШЛИ З ДРУКУ І ПРОДАЮТЬСЯ НОВІ ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ:

1. Новий Сьвіт. — 2. Чорти проти війни! — 3. Голод в робітничій хаті, — 4. Жан Жорес. — 5. Мені тринадцятий минав. Т. Шевченко. — 6. Дивлюся — в могилі усе козаки. Т. Ш. — 7. Іван Франко. — 8. Е. Гуцайло. — Поодинокі картки по 3 ц. 100 коштують \$1.35 ц. з поштовою пересилкою.

Замовлення і листи посилайте на адресу:

Nowy Swit, Box 1051, Montreal, Que., Canada.

ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК

С. БЕРЛАДИНА

приймає в переплет всякі книжки, як: бібліотечні, торговельні, бюрові, ноты, мапи, записки і т. п. Золотить і посрібляє по низькій ціні.

Заходіть або пишіть на адресу:

413 1/2 FRONTENAC ST., MONTREAL, Canada.

Г. ДУТКОВ

АРТИСТ — МАЛЯР

виконує всяку роботу входячу в обсяг малярської штуки, гарно солідно і точно.

Заходіть або напишіть на адресу:

H. DUTKOW, 173 CLARKE ST., Montreal, Que.

„РОБОЧИЙ НАРОД”, орґан Української Соціал-демократії в Канаді. Виходить що тижня в Вінніпег. Річна предплата виносить \$2.00. Адреса: ROBOTCHYJ NAROD, Box 3658, St. B., WINNIPEG, MAN., CANADA

„РОБІТНИК”, орґан Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня в Клівеланд. Річна предплата в Зл. Державах 1 дол. 50 ц. на 6 місяців 75ц. В Канаді і за границею, на рік 1 дол. 75 ц., на 6 місяців 90 ц. Адреса: ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. Coreny's Bldg. Cleveland, Ohio., U. S. A

„СВІДОМА СИЛА”, просвітно-науковий і поступовий журнал для працюючого люду. Виходить раз на місяць в Торонто. Річна предплата в Канаді 75 ц. В Зл. Державах \$1.00. Адреса: SWIDOMA SYLA, Box 64, TORONTO, Ont., Canada.

М. СТЕРН

першої класи фотограф

435 St. Lawrence Blvd & 29 Prince Arthur St. E.
PRINCE ARTHUR HALL.

Спеціаліст модерних фотографій різного роду як: великих груп, товариств, весільних, поодиноких і т. п. Виконує і побільшення під гварантією.

ДРУКАРНЯ „НОВИЙ СЬВІТ”

ВИКОНУЄ

всякі друкарські роботи, як: оголошення, тікети, коверти, книжки і т. п. гарно і точно по уміркованій ціні.

: : На провінції виконує сейчас. : :

Заходіть на 173 Clarke St. Монтреал

Письма шліть на адресу:

NOWYJ SWIT, Box 1051, Montreal, Canada.

ЧИ ВИ Є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ „НАРОДНОЇ ВОЛІ”

Коли ще сеї часописі не передплачуєте, то зачніть передплачувати сейчас.

„НАРОДНА ВОЛЯ” є одинокою з найбільших українських часописий в новім і старім краю.

„НАРОДНА ВОЛЯ” виходить два рази тижнево — в середу і суботу.

„НАРОДНА ВОЛЯ” подає цікаві новини американські краєві, суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить життя українського робочого народа в Америці і на Україні.

ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ:

До Канади і Старого краю на рік . .	\$2.50
на пів року .	\$1.25
В Злучених Державах на рік	\$2.00
на пів року	\$1.00

Гроші враз з замовленем висилайте на адресу:

NARODNA WOLA, 524-530 OLIVE ST., SCRANTON, PA., U. S. A.